

Błoński, Bernard

Fundacja kościoła parafialnego w Wyrozębach

Studia Teologiczne 17, 379-389

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. BERNARD BŁOŃSKI

FUNDACJA KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO W WYROZĘBACH

Każda parafia posiada swoje dzieje, zaś u ich początku istotnym był zawsze akt fundacji czyli uposażenie kościoła parafialnego w przynależne mu dobra. Dopiero na tej podstawie biskup diecezjalny wydawał dokument erekcyjny czyli tworzył parafię jako ośrodek duszpasterski z jej proboszczem, określając terytorium parafii. Fundatorami były najczęściej osoby świeckie, a także duchowni.

Dokument fundacyjny określał prawa i przywileje kościoła parafialnego oraz zobowiązania dobrodziejów i kolatorów tegoż kościoła. Często akt utworzenia parafii następował w niedługim czasie po wystawieniu dokumentu fundacyjnego.

Dnia 16 listopada 1998r. minęło 560 lat od wystawienia aktu fundacyjnego kościoła w Wyrozębach na terenie ówczesnej diecezji łuckiej, a obecnie drohiczynskiej. Wydaje się być uzasadnionym przedstawienie tego istotnego faktu dla dalszych dziejów parafii, które jak dotąd nie zostały naukowo opracowane. Treść dokumentu fundacyjnego w odpisie umieszczona została w wizytacji kościoła parafialnego w Wyrozębach z 1737r., a cały protokół wizytacyjny znajduje się obecnie w Archiwum Diecezji Siedleckiej w zbiorze Akt Konsystorza Janowskiego, łacińskiej diecezji łuckiej.¹ Powyższy dokument fundacyjny jest podstawą źródłową do jego publikacji i niniejszego opracowania.

Odczytanie rękopisu z języka łacińskiego i jego tłumaczenie jest pracą autora publikacji. Poprzedzone zostało krótkim rysem historycznym parafii Wyrozęby z podaniem wykazu jej proboszczów oraz dołączona została konieczna bibliografia źródłowa. Podano w niej najistotniejsze, niepublikowane archiwalne źródła rękopiśmienne i drukowane, urzędowe dokumenty kościelne.

¹ *Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, Akta dawnej diecezji łuckiej, Acta visitationis generalis ecclesiarum decanatus Łosiciensis [...] anno 1737 expedita*, sygn. D-131, k. 71-72

1. Rys historyczny parafii

Rzymsskokatolicka parafia pod wezwaniem Św. Trójcy w Wyrozębach należy obecnie do dekanatu sokołowskiego w diecezji drohiczyńskiej.²

Według urzędowego odpisu dokumentu fundacyjnego znajdującego się w aktach Konsystorza Janowskiego w archiwum diecezjalnym siedleckim, sama fundacja kościoła wraz z uposażeniem plebana w Wyrozębach, miała miejsce dnia 16 listopada 1438 roku w Wyrozębach. Fundatorami i kolatorami (opiekunami) pierwszego drewnianego kościoła byli trzej bracia: Marcin, Piotr i Paweł Wyrozębscy dziedzice na Wyrozębach.³

Kiedy wybudowano kościół parafialny i kiedy została utworzona przez biskupa parafia nie wiadomo, ale musiało to nastąpić do 1445r., ponieważ wtedy biskup łucki Andrzej Spławski konsekrował pierwszą świątynię parafialną w Wyrozębach.⁴ Nie odnaleziono samego aktu erekcji parafii i dostatecznych źródeł, które by jednoznacznie określały lokalizację pierwszego kościoła.

Do parafii należały wioski powstałe na skutek osadnictwa na Podlasiu drobnej szlachty mazowieckiej (XIVw.) i ruskiej (XVw.).⁵ Terytorium parafii przynależało pierwotnie do ziemi drohiczyńskiej, później było w województwie podlaskim, lubelskim, w guberni siedleckiej, w województwie warszawskim i obecnie w siedleckim.⁶

Okolo roku 1700 pobudowano nowy drewniany kościół, którego fundatorami byli Franciszek Korybut Woroniecki i jego żona Joanna z Wyrozębskich, dziedzice między innymi na Wyrozębach Podawcach i Kunatach.⁷ Ta świątynia znajdowała się w miejscu naprzeciw obecnego kościoła. W 1813 roku został poważnie ograbiony i zniszczony przez wojska austriackie podczas wojen napoleońskich.⁸

² *Wiadomości Diecezjalne, Pismo urzędowe Kurii Biskupiej w Drohiczyne*, 5 (1992), nr 1, s. 106.

³ Zob. p. 1.

⁴ *Ordo divini officii Diocesis Podlachiensis [...]* 1862, s. 32.

⁵ *Wyrozęby*, w: *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego*, t.14 s. 105; Jabłonowski A. *Podlasie*, cz. 2 s. 3-33; Aleksandrowicz P. *Diecezja Siedlecka czyli Podlaska*, s. 55-59.

⁶ Aleksandrowicz P., *dz. cyt.*, s. 55 nn; Tysocki J., *Podlasie: kształtowanie się nazwy i terytorium do końca XIX stulecia*, w: *Prace archiwalno-konserwatorskie na terenie województwa siedleckiego*, z. 3 s. 3-16. Od 1999r. w ramach nowego podziału administracyjnego kraju, terytorium parafii Wyrozęby, ponownie będzie w województwie warszawskim w powiecie Sokółów Podlaski i w gminie Repki.

⁷ *Archiwum Parafialne w Wyrozębach, Visitatio generalis Ecclesiae Parochialis Wyrozębscensis [...]* 1836 *anno expedita*, k. 2.

⁸ *Archiwum Parafialne w Wyrozębach, Liber Baptisatorum 1812-1837*, s. 6. Jest tutaj notatka ówczesnego proboszcza parafii ks. Wiktora Dworakowskiego po dewastacji gospodarstwa parafialnego i kościoła: "... in hoc parochia devastatio maxima per militiam Austriacam ...".

Według Statutów synodu diecezji łuckiej i brzeskiej z 1726 roku do parafii należały następujące wioski: Wyrozęby Kunaty, Wyrozęby Podawce, Borychów, Repki, Mołomotki, Szkopy, Baczki, Wierzbice Nagórne, Karskie, Bochy, Sawice Ruskie, Kobylany Skorupki, Skwierczyn Ruski.⁹

Obecny, nowy murowany kościół wybudowano w latach 1858-65, staraniem i nakładem finansowym Tadeusza Doria-Dernałowicza, właściciela dóbr Repki, według projektu architekta Henryka Marconiego. Budowę prowadził Ludwik Jabłoński budowniczy powiatu siedleckiego.¹⁰ Kamień węgielny pod budowę świątyni położył dnia 8 maja 1858r. biskup podlaski Benjamin Szymański. Poświęcenia kościoła dokonał, z upoważnienia biskupa, miejscowy proboszcz ks. kanonik Julian Brześciański dnia 26 listopada 1865r., który kierował całością budowy nowej świątyni parafialnej.¹¹

Kościół jest jednonawowy, zbudowany na planie krzyża łacińskiego, z dwiema wieżami, zamknięty półkolistą absydą z ołtarzem głównym oraz ze sklepieniem żaglastem w nawie i prezbiterium. Jest on w stylu neorenesansowym, skierowany prezbiterium na południe. Posiada trzy ołtarze klasycystyczne wykonane z szarego marmuru. W ołtarzu głównym jest obraz Świętej Trójcy, pędzla Zdzisława Suchodolskiego z 1863r. Są w nim także figury świętych apostołów Piotra i Pawła. W bocznym ołtarzu po prawej stronie świątyni jest obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, kopia z XVIIw. w sukience ze srebrnej blachy. Natomiast w drugim bocznym ołtarzu po lewej stronie jest obraz malowany w 1864r. przez Franciszka Tegazo, przedstawiający św. Wincentego a Paulo wśród ubogich. Na chórze kościelnym są organy mechaniczne o jednym manuale, jedenastogłosowe, zbudowane przez Mateusza Mielczarskiego z Warszawy w 1865r.¹²

Przy kościele wybudowano szpital - Instytut Dobroczynności pw. Św. Tadeusza. Otwarty on został w 1873r. dla opieki nad starcami, kierowany był przez Siostry Miłosierdzia (szarytki) założone przez św. Wincentego a Paulo. Siostry pracowały w parafii do 16 kwietnia 1887r., tj. do chwili wydalenia ich przez rząd rosyjski. Ich miejsce zajęły siostry (mniszki) prawosławne kierujące Instytutem do 17 stycznia 1906r. Ponownie powróciły tu Siostry Miłosierdzia w 1908r. dzięki staraniom ks. J. Brześciańskiego.¹³ Nieprzerwanie pracowały w

⁹ *Constitutiones Synodales Diaecesis Luceoriensis et Brestensis [...] latae celebrate et promulgate anno Domini 1726*, k. Ff.

¹⁰ *Poświęcenie węgielnego kamienia do nowego parafialnego kościoła we wsi prywatnej Wyrozębach*, w: *Pamiętnik religijno-moralny*, t. 2, nr 7 s. 90-95; Podczas tej uroczystości przemowę okolicznościową wygłosił ks. Tomasz Nowacki, profesor seminarium w Janowie Podlaskim, tamże s. 96-102; *Katalog kościołów i duchowieństwa diecezji siedleckiej czyli podlaskiej na rok 1929*, s. 205; *Katalog zabytków sztuki w Polsce, Powiat Sokołowski*, t. 10 z.25, s. 31.

¹¹ Z racji poświęcenia nowo wybudowanego kościoła parafialnego została wmurowana tablica pamiątkowa zachowana do dzisiaj w kościele w Wyrozębach

¹² *Katalog zabytków*, s. 31-32.

¹³ *Archiwum Parafialne w Wyrozębach, Notatka ks. Juliana Brześciańskiego o parafii wyrozębskiej*, B.m.r. Tekst ten został napisany w niedługim czasie przed śmiercią proboszcza.

szpitalu do 1995r., mimo że w czasach komunistycznych odsunięto je od kierownictwa i administracji szpitalem.

Na podstawie zachowanych w archiwum parafialnym ksiąg metrykalnych od 1608 roku można ustalić od tej daty ciągłą listę proboszczów parafii. Wyjątkową postacią był ks. kanonik J. Brześciański, inspirator budowy obecnego kościoła i szpitala. Objął probostwo w Wyrozębach w 1849r. po 5 latach wikariatu w parafii Przesmyki. Proboszczem w Wyrozębach był przez całe 60 lat. Było to jego jedyne probostwo. Odznaczony został kanonią honorową Kapituły Podlaskiej w 1863r. Zmarł dnia 22 maja 1909r., przeżywszy 88 lat w tym 65 w kapłaństwie.¹⁴ Pochowany został na miejscowym cmentarzu. Był karany przez władze carskie grzywnami pieniężnymi za pomoc duszpasterską unitom.¹⁵ Parafianie umieścili w kościele tablicę pamiątkową jako wyraz wdzięczności i pamięci o swoim długoletnim duszpasterzu.

Na terenie parafii były dwie cerkwie unickie: w Szkopach i w Sawicach Ruskich. W okresie budowy obecnego murowanego kościoła w parafii mieszkało 1896 łacinników, 580 unitów i 152 Żydów (1861r.).¹⁶

W kościele parafialnym w Wyrozębach został ochrzczony Stefan Aleksander Zwierowicz urodzony w 1842 roku w Repkach. Był biskupem wileńskim w latach 1897-1902. Na pewien czas został wywieziony w głąb Rosji za sprzeciw wobec rusyfikacji młodzieży. Następnie przeniesiony został na biskupstwo sandomierskie i tam zmarł w 1908 roku.¹⁷

W latach 1891-1919 do parafii Wyrozęby była przyłączona parafia Paprotnia, skasowana przez rząd carski.¹⁸ Obecnie do parafii należą następujące wioski: Bohy, Borychów, Kobylany-Skorupki, Ostrówek, Skwierczyn, Wyrozęby Podawce i Wyrozęby Konaty zwane kiedyś "Kunaty", a wiernych parafia liczy około tysiąca osób. Aktualnie z parafii Wyrozęby pochodzą trzej księża i trzy siostry zakonne.¹⁹

Cmentarz grzebalny był pierwotnie wokół kościoła i znajdował się na przeciw obecnej świątyni, a w połowie XIXw. został przeniesiony na skraj wioski.

Na przestrzeni wieków parafia należała do następujących diecezji: łuckiej - do 1805r., lubelskiej w latach 1805-1818, podlaskiej później siedleckiej w latach 1818-1992 z przerwą 1867-1918 kiedy to skasowana diecezja podlaska została włączona do diecezji lubelskiej, a od 1992r. należy do nowopowstałej diecezji

¹⁴ *Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, Akta Osobiste, Ks. Julian Brześciański, passim.*

¹⁵ K u b i c k i P., *Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861-1915*, cz. 1 t. 3, s. 37.

¹⁶ *Ordo divini officii Dioecesis Podlachiensis [...] 1862*, s. 32

¹⁷ *Zwierowicz Stefan Aleksander, w: Podręczna Encyklopedia Kościelna*, t. 44 s. 274-275; Ni-tecki P., *Biskupi Kościoła w Polsce*, s. 238.

¹⁸ P r u s z k o w s k i J., *dz. cyt.* s. 372; *Katalog kościołów i duchowieństwa [...] 1929*, s. 62.

¹⁹ *Katalog duchowieństwa i parafii diecezji siedleckiej czyli podlaskiej 1985*, s. 230-231.

drohiczyńskiej. Przynależność dekanalna była następująca: łosicki - do 1805r., siedlecki 1805-1819, janowski 1819-1864, sokołowski od 1864 roku do chwili obecnej.²⁰

Dnia 2 lipca 1995 roku parafia obchodziła Jubileusz 550 -lecia konsekracji pierwszego kościoła i 130-tą rocznicę poświęcenia obecnej świątyni. Uroczystościom jubileuszowym przewodniczył biskup drohiczyński Antoni Dydycz.²¹

Bolesnym wydarzeniem w parafii było aresztowanie przez władze sowieckie dn. 20.02.1945r. i wywiezienie na Syberię 40 mężczyzn. Czterech z nich zginęło w transporcie i w łagrach sowieckich. Dla upamiętnienia tego faktu, jako represji sowieckiej wobec ludności polskiej i ku pamięci potomnych o tamtych osobach, i ich ofierze dla Ojczyzny, dn. 11.11.1998r. została umieszczona tablica pamiątkowa przy wejściu do świątyni.²²

Proboszczowie parafii²³

- 1550 – ks. Jan
- 1550 – ks. Andrzej
- 1565-72 – ks. Jakub Wyrozębki
- 1607 – ks. Galkus
- 1607-21 – ks. Jan Kobyliński
- 1621-65 – ks. Stanisław Osiński
- 1666-91 – ks. Walenty Krasnodębski
- 1691-93 – ks. Franciszek Łaski
- 1693-1704 ks. Andrzej Kącki
- 1704-16 – ks. Bartłomiej Tadeusz Skwierczyński
- 1716-40 – ks. Józef Czarnocki
- 1740-66 – ks. Franciszek Maciej Osiński, dziekan łosicki, zm. 3.07. w Wyrozbach
- 1766-87 – ks. Florian Józef Dubilewski, zm. 3.04. w Wyrozbach
- 1878-1807 – ks. Tomasz Łepicki, zm. 01.03. w Wyrozbach
- 1807-34 ks. Wiktor Dworakowski, kanonik hon. lubelski, profesor seminarium janowskiego, dziekan janowski, zm. 30.10. w Wyrozbach
- 1834-44 – ks. Paweł Olechniewicz, zm. 14.02.1849 jako rezydent w Wyrozbach
- 1844-45 – ks. Józef Zawistowski, administrator

²⁰ Pruszkowski J., *dz. cyt.*, s. 26-27, 107; Aleksandrowicz P., *dz. cyt.*, s. 55, 74 nn; Dudka F., *Zarys historyczny dziejów diecezji siedleckiej*, w: *Katalog diecezji siedleckiej 1997*, s. 37-47; Jan Paweł II, *Bulla "TOTUS TUUS Poloniae Populus"* z dn. 25.03.1992, w: *Wiadomości Diecezjalne*, *dz. cyt.*, s.32.

²¹ Błoński B., *Parafia Wyrozby*, "Podlaskie Echo Katolickie" 11 (1995): Wolski K., *Jubileusz parafii Wyrozby*, "Niedziela", "Niedziela Podlaska", 37 (1995).

²² Błoński B., *Sybiracy z parafii Wyrozby*, "Podlaskie Echo Katolickie", 45 (1998).

²³ Opracowano na podstawie akt metrykalnych parafii Wyrozby, akt Konsystorza Janowskiego i drukowanych schematyzmów i katalogów diecezjalnych.

- 1845-48 – ks. Tomasz Radoszyński, administrator
1848-49 – ks. Franciszek Niemira, administrator
1849-1909 – ks. Julian Brześciński, kanonik hon. podlaski, zm. 22.05. w Wyrozębach
1909-19 – ks. Władysław Górski
1919-20 – ks. Henryk Ciemniewski
1920-21 – ks. Stefan Ginalski
1921-24 – ks. Feliks Franczewski
1924 – ks. Marcei Matuszelański
1924-26 – ks. Stanisław Oskierko
1926-34 – ks. Dominik Bożyk
1934-42 – ks. Stanisław Kiebasziński
1942-49 – ks. Adolf Wlazlcki
1949-57 – ks. Antoni Przystupa
1957-69 – ks. Piotr Zwierz
1969-74 – ks. Kazimierz Potiopa
1974-76 – ks. Hipolit Hryciuk
1974-82 – ks. Jan Chlebek
1982-86 – ks. Eugeniusz Rola
1986-92 – ks. Czesław Sudół
1992-98 – ks. Kazimierz Wolski, zm. 9.06. w Wyrozębach
1998 – ks. Tadeusz Sosnowski

2. Dokument fundacyjny kościoła parafialnego w Wyrozębach

Oryginał nieznan.

Kopia: Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, Akta dawnej diecezji łuckiej i brzeskiej, Acta visitationis generalis ecclesiarum decanatus Łosiciensis dioecesis Brestensis R. D. Andeae Stanislai Kostka Załuski episcopi Luceoriensis et Brestensis, supremi Regni cancellarii, per R. D. Thomam Josephum Kamiński scholasticum Brestensem, judicem consistorii Janoviensis, Seminarii Janoviensis Regentem, deputatum generalem visitatorem, anno 1737 expeditae.
Sygnatura D - 131, k. 71-72.

Druk w oparciu o kopię.

Visitatio Ecclesie Parochialis in Wyrozęby.

Anno Domini Millesimo Septingentesimo In-
gesimo Septimo Die vero Vigesima quar-
ta Mensis Octobris expedita

Jura Ecclesie Parochialis
Wyrozębscen ex suis Originalibus
Documentis ac authenticis de
verbo ad verbum descripta

Fundatio Ecclesie Wyrozębscen
Positio Actorum Terrestrium Drohicien post Deter-
minationem Terminorum Terrestrium Drohicien Cele-
brata, in Drohicbyn Feria Sexta post Dominicam
Invocavit Quadragesimalem proxima Anno domini
Millesimo Sexcentesimo Octavo.

Officium p[re]sens Terrestris Drohicien personaliter veniens M[ag]is ac
Venerabilis Johannes Kobylinski Plebanus Wyrozębscentis
obtulit eidem Indiviso Liberam infrascriptam in Parganieno
claratas Fundationis sedulid in Wyrozęby Constatam Servi-
ca salvas et illas in nullog vitiatas, et omni p[ro]curas
Suspitionis nota Carem Cum appenso sigello magno
ex cera confecti, petijt easq[ue] ob debitis firmitatis rebur
obtinere actis p[re]sentibus inscribere, admitti, et suscipi. Offi-
cium vero p[re]sens Terrestris Drohicien viuis eisdem in toto
salvas et illas eisdem approbatis suscepit, et actis p[re]sen-
tis inscribere admittit. quarum Tenor talis sequitur. In No-
mine Domini Amen. Sanctorum p[re]sentium p[re]sentis me-
moria

moria nisi Testibus veridicis et scripturis publicis fuerit robo-
 rata, proinde Nos Martinus, Petrus, Paulus, Fratres, Germa-
 ni & Silesi in Wyrozopy Villa sita in Districtu Drohiciensi si-
 gnificamus tenore sequenti quibus expedit universis quod cum bo-
 num quanto communius, tanto divinius censeatur, volentes cum
 Divinum & fidelium salute et animarum Padercoporum Rostro-
 rum augere, omnium consilio, nostrorum amicorum prae-
 bito nec non cum adhesionem Rudi in Christo Patris Dni Andree
 Dei gratia Episcopi Lucconien' Ecclesiam in Villa nostra dicta
 Wyrozopy in honorem S. Trinitatis et in honorem gloriosissi-
 mae matris Mariae, ac in honorem Beati Matthei Apostoli et
 Evangelistae super nostris bonis propriis, exigimus et fundamus
 de ipsam Ecclesiam predictam nostram, de supra dictis bonis
 nostris hereditariis dotamus in hunc modum. Quod scilicet
 Martinus duos mannos, agri, cultos, et incultos, in quibus sit
 Campo, ita quod Ecclesia in Ecclesia bonis stat, et primi
 duo mansi ab Ecclesia usq. ad Skwierczyn graniticum, alij
 duo mansi ab Ecclesia usq. ad Bajowe Sady, et alij duo Tertij man-
 si ex opposito Zastawne Pole, cum ripa et prato. Petrus u-
 na cum Paulo Federunt, Campum dictum Zastawne Pole
 et alia parte fluminis cum ripa et prato, ubi Dominus
 Hebanus qui probum fuerit, aut episcopi successores molendinum
 cum vicina in predictis bonis Ecclesiasticis facere ac locare,
 prope causa sua utilitatis sine quavis contradictione et impe-
 dimento aliorum quorumcumq. dominorum, dant scilicet domi-
 ni Suprasensit' Ecclesie predictae suae, ac Domino Hebaro, ple-
 num, plenariam omnimodam potestatem in scilicet bonis
 Ecclesiasticis in hoc Privilegio contextis, uti frui prout
 sibi aut alij Successoribus suis, temporibus perpetuis, te-
 nere possidere pacifice et quiete damus, etiam prefato Ec-
 cliae predictae Tabernam in predictis bonis. Item damus
 in nostris bonis ligna scindere, nec non et pasca prout in
 alij Ecclesie habetur in Cuius rei testimonium sigilla
 nostra quibus utimur, iussimus apponendi, Actum et
 Datum in Wyrozopy Die Idus post festum S. Martini Anno

Nativitatis ejusq̄ Domini Millesimō Quadringentesimō Trigesimō Octavo Presentibus Honorabili et Nobilibus Viris Dominis Petro Plebano in Paprotna, Gregorio et Alberto, de Morupia Jacobo de Kozuchowo, Stanislawo Dominantano, de Wyż. Zyby, Aemense Autheno dicto Ktyle, Stanislawo de Sawice et de alijs quam plurimis fidedignis Testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis. Et Actis hinc inde Drohiczen² rescriptum. Correxerit Niemycki, Legit Pienkowsky. (Locus sigilli).

Wizytacja kościoła parafialnego w Wyrozębach

Roku Pańskiego tysięcznego siedemsetnego trzydziestego siódmego [1737] dnia 24 miesiąca października odbyta.

Prawa kościoła parafialnego wyrozębskiego z jego oryginalnych i autentycznych dokumentów dosłownie przepisane.

Fundacja kościoła wyrozębskiego

zawarta w aktach ziemskich drohiczyńskich po wyznaczeniu czasu ziemskiego drohiczyńskiego odbytego w Drohiczynie w najbliższy piątek²⁴ po niedzieli "Invocavit"²⁵ Wielkiego Postu, roku Pańskiego tysięcznego sześćsetnego ósmego [1608] wpisana.

W aktualnym urzędzie ziemskim drohiczyńskim osobiście stawiający się, Szlachetny i Wielebny Jan Kobyliński²⁶ pleban wyrozębski, przyniósł i okazał temu sądowi pisma niżej wspomniane, na pergaminie spisane, fundacji kościoła w Wyrozębach istniejącej, zachowujące całość nienaruszoną i żadnego znaku i podejrzenia błędów nie zawierające, z wiszącą pieczęcią wielką z wosku; i prosił, aby je pozwoił wpisać w aktualnych aktach, dla większej stałości i mocy, co uznał aktualny urząd ziemski drohiczyński, widząc je w całości zachowane i nienaruszone, i dopuścił wpisać je w aktualnych aktach, których brzmienie jest następujące.

²⁴ Tj. 28 lutego. Datację dzienną ustalono na podstawie tablic chronologicznych w: W ł o d a r s k i B. *Chronologia polska*, Warszawa 1957.

²⁵ Pierwsza niedziela Wielkiego Postu.

²⁶ Jan Kobyliński proboszcz wyrozębski w latach 1607-1621.

W imię Pańskie amen. Aby pamięć wszystkich dzieł nie zginęła, świadkami prawdziwymi i pismami publicznymi nich będzie utrwalona, dlatego my Marcin, Piotr, Paweł, bracia rodzeni dziedzice na Wyrozębach, wiosce położonej w ziemi drohiczyńskiej, oznajmiamy nasz zamiar wszystkim obecnym, ponieważ dobro tak wspólne, jako Boskie niech będzie oceniane, chcąc Boże zbawienie wiernych i dusz naszych przodków pomnażać, za radą wszystkich naszych przyjaciół, mając już uprzednio zgodę Najprzewielebniejszego w Chrystusie ojca, pana Andrzeja²⁷, z Bożej łaski biskupa łuckiego, kościół w wiosce naszej zwanej Wyrozęby, na cześć Świętej Trójcy, i na chwałę Chwalebnej Anny, matki Maryi oraz na chwałę Błogosławionego Mateusza, apostoła i ewangelisty, we wspomnianych naszych dobrach własnych, wznosimy i uposażamy, i sam kościół nasz wyżej wymieniony, ze wspomnianych dóbr naszych dziedzicznych obdarzamy w ten sposób.

Ten już wspomniany Marcin [dał] dwie włóki²⁸ ziemi, uprawnej i nieuprawnej na każdym polu, w ten sposób, że sam kościół w dobrach kościelnych stoi, i jedną drugą [połowę] włóki od kościoła aż do granicy [wioski] Skwierczyn²⁹, i drugą połowę włóki od kościoła aż po Bajowe Sady³⁰, i innego [pola] dwie trzecie włóki z naprzeciwko Zastawnego Pola³¹ razem z rzeką³² i łąkami. Piotr razem z Pawłem dali, pole zwane Zastawne Pole z drugiej strony rzeki z brzegiem rzeki i łąką, gdzie ksiądz pleban, który dopiero będzie, albo jego następcy, młyn z sadzawką we wspomnianych dobrach kościelnych uczynić i lokować mogą, dla swego pożytku bez sprzeciwu i przeszkody innych jakichkolwiek panów, nadają też wspomniani panowie wyżej wymienionemu kościołowi rzeczony prawo, i księdzu plebanowi pełną i całkowitą władzę we wspomnianych dobrach kościelnych w tym przywileju zawartych, aby korzystał tak sam albo inni następcy jego po wieczne czasy, w sposób pokojowy i spokojny, dajemy także wspomnianemu plebanowi kościoła karczmę w wymienionych dobrach. Również dajemy w naszych dobrach prawo ścinania drzewa, a także i pastwisko, tak jak to jest w innych dobrach kościelnych; dla upamiętnienia tej rzeczy, pieczęcie nasze, których używamy, polecamy zawiesić.

Działo się w Wyrozębach, w niedzielę³³ po dniu świętego Marcina³⁴, roku Pańskiego od narodzenia Jego tysięcznego czterechsetnego trzydziestego ósme-

²⁷ Andrzej z Płońska (Splawski), biskup włodzimierski i łucki (1425-ok.1459).

²⁸ Włoka jako miara powierzchni gruntów zawierała 30 morgów, tj. ok. 17 hektarów. Obecnie parafia posiada ok. 8 ha gruntów.

²⁹ Skwierczyn: wioska istniejąca do dzisiaj w parafii Wyrozęby.

³⁰ Nazwa dzisiaj nie istnieje.

³¹ Nazwa dzisiaj nie istnieje.

³² Rzeka kiedyś zwana Kunatowska, dzisiaj Myśla, jako naturalna granica między Wyrozębami Konaty i Wyrozębami Podawce.

³³ Tj. 16 listopada

³⁴ Wspomnienie św. Marcina wypada w kalendarzu liturgicznym dnia 11 listopada.

go [1438] w obecności Czcigodnych i Szlachetnych mężów, panów: Piotra plebana w Paprotni³⁵, Grzegorza i Alberta ze Skorupków³⁶, Jakuba z Kozuchowa³⁷, Stanisława Domiantasino z Wyrozębów, Klemensa Rusina zwanego Kłysz, Stanisława z Sawic³⁸ i wielu innych licznych wiary godnych świadków do tego co wyżej oznajmione specjalnie wezwanych i zaproszonych. Z Akt ziemskich drohiczyńskich przepisane. Poprawił Niemyski, odczytał Pieńkowski. (miejsce pieczęci)

Bibliografia źródełowa

Archiwum Diecezjalne w Siedlcach:

- Akta dawnej diecezji łuckiej i brzeskiej, Acta visitationis generalis ecclesiarum decanatus Łosiciensis [...] anno 1737 expedita, sygn. D-131.
- Akta parafii Wyrozęby, (obecnie w Archiwum Diecezjalnym w Drohiczynie)

Archiwum Parafialne w Wyrozębach:

- Księgi metrykalne: ochrzczonych, zaślubionych i zmarłych.
- Notatka ks. Juliana Brześciańskiego o parafii wyrozębskiej.
- Visitatio generalis Ecclesiae Parochialis Wyrozembscensis [...] 1836 anno expedita.

Constitutiones Synodales Diaecesis Luceoriensis et Brestensis [...] latae celebratae et promulgatae Anno Domini 1726, Varsaviae, Typis S.R.M. Scholarum Piarum.

Katalog diecezji siedleckiej 1997, Siedlce 1997.

Katalog duchowieństwa i parafii diecezji siedleckiej czyli podlaskiej, Siedlce 1985.

Katalog kościołów i duchowieństwa diecezji siedleckiej na rok 1929, Siedlce 1929.

Ordo divini officii Dioecesis Podlachiensis pro anno 1862, Varsaviae 1862.

Wiadomości Diecezjalne. Pismo urzędowe Kurii Biskupiej w Drohiczynie.

³⁵ Paprotnia: wioska i parafia sąsiednia.

³⁶ Skorupki : wioska w sąsiedniej parafii Kozuchówek; lub Kobylany Skorupki: wioska w parafii Wyrozęby.

³⁷ Kozuchów: wioska w sąsiedniej parafii Kozuchówek.

³⁸ Sawice: kiedyś wioska w parafii Wyrozęby, obecnie sąsiednia parafia.